זה בורר פרק שלישי סנהדרין

וכל לישני דבי דינא. כל דבריהם היו כתובין בלשון ב״ד ולא היו חתומין אלא שנים: **ולא הוה כתיב ביה במותב תלתא הוינא וחד ליתוהי וחד ליתוהי.** דתמלרגין בכתובות (דף כב.) בשלשה שישבו לקיים את השטר ומת אחד מהם: **היינו דריש לקיש.** דאמר [כט.:] חזקה אין ב״ד כותבין שטר אלא כדת וכהלכה והני וודאי תלתא הוו: **לגיה דין טוענין.** שבורין שיהו שנים כשרים לדון: **כי דינא.** הכל יודעין שאין שנים קרוים ב״ד: **כי דינא דרבנא אשי.** דאיהו ודאי ידעי שאין ב״ד קרויין בשנים: **ואמר לן רבנא אשי.** לכתוב כך לכיון דהוא היה שם מסתמא לא זוה לפחות משלשה לכתוב. והאי דנקט רב אשי לפי שבית דינו היה אלא בימי רבינא ושניהם סידרו גמרא של תלמוד בבלי דתלמדינן התם בהשוכר את הפועלים (ב״מ פו.) רב אשי ורבינא סוף הוראה וביניהו נאמרו דברים הללו והוקבעו בגמרא: **בביה לא אמר כלום.** אינו נאמן לפי שאין בידו ליטלן: **בשדה דבריו קיימין.** דמה לו לשקר אם רוצה נוטלן ונותנן לאותו שהוא מעיד עליו: **אם כמוסר.** אם נראה להם כמוסר דבריו לבניו באמת בלשון נואה: **כמערים.** שהוא מתירא שלא יטלם ובחייו או שלא יחזיקוהו כעשיר להוסיף על יציאותיו: **שביה לו אביו.** ולא אמר להו היכן הם: **בעל החלום.** שר המראה חלומות בגילה: **כך וכך הם.** מגיד לו כמה יש: **לא מעלין בו. ויכול להוציאם במקומן:** מיכאב היכי **לבניו.** פסק דין במקום שיש מחלוקת ונטו אחרי הרבים: **ולאי.** פלוני: **מדבריהם נזדכה.** משמע שהיה מחלוקת ביניהם ומתוך דבריהם נזדכה: **לשלומי איהו מנתא בהדייהו.** אם טעו השנים וחיינין לשלם מניחם פליגי הנך רבנן בדיין השלישי אם ישלם חלקו עמהם: **מאן דאמר ולאי.** כתבינן ולא כתבינן פלוגתייהו דקסבר כולם שוין ואף השלישי ישלם עמהם דאי לא הוה איהו בהדייהו בתרי לא הוה מיפסיק דינא: **לשלומי איהו.** לבעל הדין חלקו של דיין שלישי: **למאן דאמר פלוני ופלוני מזכין כו׳ לא משלמי.** דלהכי כתבינן פלוגתא בהדיא לאוזויי דבתרי נגמר דינא ולא קיבלו עלייהו כולי דינא: **הם קיימי.** דהא לא קתני מתני׳ שיוציאום לאחר שנמעו דבריהם: **עד שיראו שניהם כאחת.** את העדות. ולקמן יליף טעמא: **אין עדותן מתקיימת בב״ד.** לפסוק הדין על פיהם: **עד שיעידו שניהם כאחת.** ומתמא היא ולא ר׳ יהושע בן קרחה קאמר לה: **לימא דלא כר׳ נתן.** דהא מתני׳ קתני דלעיילינהו לסהדי משום דמתחילה כשנדקום שמעו דבריו של זה בלא זה: **ור׳ נחמיה היא.** דאמר בשעת משא ומתן הוו מפקי להו לבעלי דינים: **כמאי קמיפלגי.** ת״ק ור׳ יהושע(ה): **אמנה דקא מסהיד האי כו׳.** זה אומר בפני הלוהו מנה וזה אומר בפני הלוהו מנה זה לא רואה של זה ומנא שאין כאן עדות שלם במנה אחד: **ואידך.** מ״מ תרוייהו מסהדי דמנה קא רשי ביה: **והוא עד.** והאי קרא בשני עדים משמעי לגבי קרבן שבועת העדות דאילו השביע עד אחד ז״ל העידו פטור: **דתניא ממשמע שנאמר כו׳.** עד אחד משמע: **ואפקיה רחמנא בלשון חד.** דכתיב והוא עד: **לשבועה אחי.** עד אחד אינו מחייבו ממון אלא שבועה הלכך כשהעיד זה יחידי וזה יחידי לא שייכא תורת ממון בעדותן ולא מצרפינן להו דהא לאו לחייביה ממונא אתו:

ודילמא רבנן דבי רב אשי כשמואל ס״ל. כשמואל קי״ל כדפיר׳ בריש מכילתין (דף ג:(ו)) וה״פ כשמואל בעלמא ס״ל בחודיתא שכתבו בהודאה בשנים אלא קנין ובזה אין הלכה כמותו כדאמר לעיל הודה בפני שנים קנו מידו כותבין ואם לאו אין כותבין: **כל שאין בידו.** ליכא למימר להמניה במיגו דאי בעי שתיק דאין זה מיגו דאי שתיק מנחי התם ולא יכא ליד פלוני: **ואם** כמוסר דבריו קיימין. אין שייך כאן שלא להשביע את בניו: **משום** דמחזי כשיקרא. ומשום לא תלך רכיל אין כאן: בעדות

וכל לישני דבי דינא ולא הוה כתב בה במותב תלתא הוינא וחד ליתוהי סבר רבינא למימר היינו דריש לקיש א״ל רב נתן בר אמי הכי אמרינן משמיה דרבא [א]כל כי האי גוונא [ב]חיישינן לב״ד טועין אמר רב נחמן בר יצחק אי כתב בה בי דינא תו לא צריך ודילמא בית דין חצוף הוא [ג]דאמר שמואל שנים שדנו דייניהן דין אלא שנקראו ב״ד חצוף דכתב ביה בי דינא דרבנא אשי ודילמא רבנן דבי רב אשי כשמואל סבירא להו [ד]דכתיב בו [ה](ואמרנא ליה לרבנא אשי) ואמר לן רבנא אשי [ו]ת״ר [ז]אמר להן אחד אני ראיתי אביכם שהטמין מעות בשידה תיבה ומגדל ואמר של פלוני הן של מעשר שני הן בבית לא אמר כלום בשדה דבריו קיימין בכללו של דבר כל שבידו ליטלן דבריו קיימין אין בידו ליטלן לא אמר כלום [ח]הרי שראו את אביהן שהטמין מעות בשידה תיבה ומגדל ואמר של פלוני הן של מעשר שני הן אם כמוסר דבריו קיימין אם כמערים לא אמר כלום [ט]הרי שהיה מצטער על מעות שהניח לו אביו ובא בעל החלום ואמר לו כך וכך הן במקום פלוני הן של מעשר שני הן זה היה מעשה [י]ואמרו [יא]דברי חלומות לא מעלין ולא מורידין: שנים אומרים זכאי כו׳: מיכתב היכי כתבי ר׳ יוחנן אמר זכאי ריש לקיש אמר פלוני ופלוני מזכין [יב](ופלוני ופלוני מחייבין) רבי [יג](אליעזר) אמר מדבריהן נזדכה פלוני מאי בינייהו איכא בינייהו לשלומי איהו מנתא בהדייהו דלמאן דאמר זכאי משלם ולמאן דאמר פלוני ופלוני מזכין ופלוני ופלוני מחייבין לא משלם ולמ״ד זכאי משלם לימא להו אי לדידי צייתיתון אתון נמי לא שלמיתון אלא איכא בינייהו לשלומי אינהו מנתא דידיה למ״ד זכאי משלמי למ״ד פלוני ופלוני מזכין ופלוני ופלוני מחייבין [יד]לא משלמי ולמאן דאמר זכאי משלמי ולימרו ליה אי לאו את בהדן לא הוה סליק דינא מידי אלא איכא בינייהו משום [טו]לא תלך רכיל בעמך רבי יוחנן אמר זכאי משום לא תלך רכיל ריש לקיש אמר פלוני ופלוני מזכין [טז](ופלוני פלוני מחייבין משום דמיחזי כשיקרא ור׳ אלעזר אית ליה דמר ואית ליה דמר הלכך [יז]כתבי הכי מדבריהם נזדכה פלוני: גמרו את הדבר היו מכניסין כו׳: למאן אילימא לבעלי דינין התם קיימי אלא לעדים כמאן דלא כרבי נתן דתניא [יח]לעולם אין עדותן מצטרפת עד שיראו שניהן כאחד רבי יהושע בן קרחה אומר [יט]אפילו בזה אחר זה ואין עדותן מתקיימת בבית דין עד שיעידו שניהן כאחד רבי נתן אומר [כ]שומעין דבריו של זה היום וכשיבא חבירו למחר שומעין את דבריו לא לעולם לבעלי דינין ורבי נחמיה היא דתניא רבי נחמיה אומר [כא]כך היה מנהגן של נקיי הדעת שבירושלים מכניסין לבעלי דינין ושומעין דבריהן ומכניסין את העדים ושומעין דבריהם ומוציאין אותן לחוץ ונושאין ונותנין בדבר [כב](גמרו את הדבר מכניסין אותן כו׳) והתניא גמרו את הדבר מכניסין את העדים ההיא דלא כרבי נתן גופא לעולם אין עדותן מצטרפת עד שיראו שניהם כאחד רבי יהושע בן קרחה אומר אפילו בזה אחר זה במאי קמיפלגי איבעיית אימא [כג]קרא ואיבעיית אימא סברא איבעיית אימא סברא אמנה דקא מסהיד האי לא קא מסהיד האי ומנה דקא מסהיד האי לא קמסהיד האי ואידך אמנה בעלמא תרוייהו קמסהדי ואיבעיית אימא קרא דכתיב [2]והוא עד או ראה או ידע [כד]ותניא ממשמע שנאמר [3]לא יקום עד איני יודע שהוא אחד מה תלמוד לומר אחד זה בנה אב כל מקום שנאמר עד הרי כאן שנים עד שיפרט לך הכתוב אחד ואפקיה רחמנא בלשון חד למימר עד דחזו תרוייהו כחד ואידך והוא עד או ראה או ידע מ״מ: ואין עדותן מתקיימת בב״ד עד שיעידו שניהן כאחד ר׳ נתן אומר שומעין דבריו של זה היום וכשיבא חבירו למחר שומעין דבריו. במאי קמיפלגי איבעיית אימא סברא איבעיית אימא קרא אב״א סברא מר סבר עד אחד [כה]כי אתי לשבועה אתי לממונא לא אתי ואידך אטו כי אתו בהדי הדדי בחד פומא קא מסהדי אלא מצרפינן להו הכא נמי ליצרפינהו ואיבעיית אימא קרא [2]אם לא יגיד ונשא עונו ודכולי

ודכולי

הא כי אם נמצא שטעו וחייבין לשלם לדברי ר׳ יוחנן משלם גם הוא עמהן. לריש לקיש כו׳. ואסיק׳ לר׳ יוחנן משום לא תלך רכיל כלומר שלא יבא הבעל דין לשמור איבה לזה המחייב. ריש לקיש סבר אם לא תפרש המחייב אלא סתם מתראה כי כולן מזכין וזהו שקר ר׳ אלעזר חייש משום לא תלך רכיל ומשום מדבר שקר תרחק הלכך כותב מדבריהן נזדכה פלוני. ירושלמי כיצד דנין הדיינין יושבין והנידונין עומדין והתובע פותח דבריו שנאמר מי בעל דברים יגש אליהם. ר׳ יוחנן בשם ר׳ יוסי התובע תובע והנתבע משיב. והדיין מכריע. א״ר סימון וצריך לשנות טענותיהן שנאמר ויאמר המלך זאת אומרת זה בני החי ובנך המת וזאת אומרת וגו׳ רב הונא מיקל בדיינא דאמר מקבלין עליכון חד כבי תרי אלא ימרון אינון וכד הוה ידע זכו לבר נש ולא הוה ידע ליה הוה פתח ליה על שם פתח פיך לאלם. סוגיא דשמעתא הרי למדנו שהאשה לא דנה ולא מעידה וצריכין העדים והדיינין שלא יהו קרובין זה לזה ולא קרובין לנידונין וכן צריכין בי עדים על כל סימן וסימן. וכן בי עדים על כל חתימה וחתימה מעדי השטר (וכל) [וכן] ב׳ עדים על כל שנה ושנה בשני חזוקה. אדם ששלחו ב״ד אחריו ג׳ פעמים ולא בא ר׳ יהושע אומר מקבלין עדים שלא בפני בעל דין ועבדין ליה פסק דין כהדא כהנא דמך ושבק ירתי לר׳ יאשיה וקבילי ר׳ אלעזר סהדי בלא אפוי וזכי לר׳ יאשיה ולא עוד אלא דשבק ספרין וכתב ר׳ אלעזר לירתו ספרין שוכחה בהן ארץ ישראל אין מוציאין אותן חוצה לארץ. גמרו את הדין מכניסין אותן גדול שבדיינין אומר איש פלוני אתה זכאי. למי מכניסין ואסיק׳ לבעלי הדין. כדתניא אמר ר׳ נחמיה כך היה מנהג אנשי ירושלים מכניסין בעלי הדין ושומעין דבריהן ומוציאין אותן לחוץ ונושאין ונותנין בדין. גמרו הדין. מכניסין בעלי הדין. גדול שבדיינין אומר איש פלוני אתה זכאי איש פלוני אתה חייב. ואקשינן והא תניא גמרו הדין מכניסין את העדים ושנינן ההיא דלא כר׳ נתן דאמר שומעין דבריו של זה היום וכשיבא חבירו למחר שומעין דבריו דתניא אין עדותן מצטרפת עד שיראו שניהם כאחד. ר׳ יהושע בן קרחה אומר אפילו בזה אחר זה ואין עדותן מתקיימת בב״ד עד שיעידו שניהן כאחד אתאן לת״ק ר׳ נתן אומר שומעין דבריו של זה היום ולכשיבא חבירו למחר שומעין דבריו דמאי פליגי איבעיית אימא סברא איבעיית אימא קרא. איבעיית אימא סברא חנא קמא סבר אי מסהיד האי דחזא דאוזיף פלוני מנה מפלוני בחד בניסן ואידך מסהיד בתרי בניסן אשתכח דאמנה דמסהיד האי לא מסהיד האי. ור׳ יהושע בן קרחה סבר תרוייהו מסהדי דהאי דאוזיף מינאי מנה. קרא דכתיב

מסורת הש״ס

א) [כתובות כא. וש״נ], ב) [עיין ג. ה: לקמן פז: כתובות כב., ג) רש״ל מ״ז], ד) [תוספתא מ״ש פ״כ], ה) [תוספתא מ״ש פ״ה ע״ס], ו) הוריות יג: [ניטין נג.], ז) [צ״ל ופלוני מחייב], ח) [צ״ל אלעזר], ט) [מ״מ. ופלוני מחייב], י) [ניטין נ.:] כתובות כו: ב״ב נב. קצה. [תוספתא פ״ה], כ) [צ״ל מ״ז], ל) [נכרות ד: וש״נ], מ) [שוטה ב: לא.:], נ) [עיין. רש״ס], ס) [נגמ״ש ממקומן], ע) ולא העיד כל״ל [רש״ל ועי׳ רש״ס], פ) [ר״ה לרבנא].

תורה אור השלם

1. לא תֵלֵךְ רָכִיל בְּעַמֶּיךָ לֹא תַעֲמֹד עַל דַּם רֵעֶךָ אֲנִי יְיָ׳ ויקרא יט טז
2. וְנֶפֶשׁ כִּי תֶחֱטָא וְשָׁמְעָה קוֹל אָלָה וְהוּא עֵד אוֹ רָאָה אוֹ יָדָע אִם לוֹא יַגִּיד וְנָשָׂא עֲוֹנוֹ: ויקרא ה א
3. לֹא יָקוּם עֵד אֶחָד בְּאִישׁ לְכֹל עָוֹן וּלְכֹל חֵטְא בְּכָל חֵטְא אֲשֶׁר יֶחֱטָא עַל פִּי שְׁנֵי עֵדִים אוֹ עַל פִּי שְׁלֹשָׁה עֵדִים יָקוּם דָּבָר: דברים יט טו

גליון הש״ס

גמ׳ ואמרו דברי חלומות. עי׳ תוספות תענ״ך מ״כ סי׳ קכח: שם כי אתי לשבועה אתי. ע׳ טורי אבן פ״ג דר״ה כב ע״ב ד״ה ומכניסי׳:

הגהות הב״ח

(א) רש״י ד״ה בממלי וכו׳ ור׳ יהושע ב״ק הס״ד:

מוסף רש״י

בית דין הצוף. שענרו על תקנת חכמים (לעיל ג.). עד שיראו שניהם כאחד. את העדות לאפוקי אחד אומר בפני הלוהו ואחד אומר בפני הוהה לו עליו (כתובות כו:). אפילו בזה אחר זה. אחד אומר כיוס לאשון נוה פלוני מפלוני מנה ואחר אומר כיוס שני לאיתיו גם אני שנה ממנו, דמכל מקום אמנה קא מסהדי, ות״ק סבר אמנה דקא מסהיד האי לא קא מסהיד האי, וה״ל לגבי מנה אחי עדות (רשב״ם ב״ב לב.). ואין עדותן מתקיימת. להתקבל כב״ד ואפילו לאו שניהם כאחד, ופלוגתא אחריתי היא ולא ר׳ יהושע בן קרחה קאמר לה (כתובות כו:). עד שיעידו שניהם כאחד. בפני ב״ד (רשב״ם ב״ב לב.). ממשמע שנאמר לא יקום עד. ולא נאמר עדים, איני יודע לאחד קאמר, אלא מדאמטרך למיכתב אחד, שמע מינה דעד שנים משמע, לאיתו אלא לשון עדות ופסק עדות שנים (שוטה ב:).

עין משפט נר מצוה

פו א ב מיי׳ פ״ז מהל׳ טוען ונטען הלכה ד׳ סמג עשין לה טוש״ע ח״מ סי׳ לט סעיף יב:
פז ג מיי׳ פ״א מהל׳ זמיה הלכה ו (ומיי׳ פ״ו מהלכות מעשר) סמג עשין עב טוש״ע ח״מ סי׳ רנה סעיף ח:
פח ד מיי׳ שם הלכה ה טוש״ע שם סעיף ז (וכרב אלפס עוד נב״כ דף רמ.):
פט ה מיי׳ שם הלכה ז (ופ״ו מהל׳ מעשר) שני הל״ו טוש״ע שם סעי׳ ט:
צ ו טוש״ע ח״מ סי׳ כה סעיף ג בהג״ה ועיין בטור:
צא ז מיי׳ פכ״ב מהל׳ סנהדרין הלכה ח סמג עשין לח טוש״ע ח״מ סי׳ יט סעיף ב:
צב ח מיי׳ פ״ד מהל׳ עדות הלכה ב סמג עשין קיח טוש״ע ח״מ סי׳ ל סעיף ו:
צג ט מיי׳ שם הלכה ד טוש״ע שם סעיף ע:
צד י מיי׳ פכ״ב מהל׳ סנהדרין הלכה ט סמג עשין לז טוש״ע ח״מ סי׳ יט סעיף ח:

רבינו חננאל

דכל אודיתא צריך למימר להו לסהדי כתובו ההוא אודיתא דהוה כתיבה דזוכרן תקנמי וכל לישני דבי דינא ולא הוה כתיב במותב תלתא כו׳ ואיסיק׳ כל כי האי גוונא חיישינן לב״ד טועין ואי כתיב בה אמר לן פלוני או אמרנו לפלוני דברים מוכיחין כי׳ ג׳ היו לא חיישינן לב״ד טועין. אמר אחד ראיתי אביכם שהטמין מעו׳ בשידה תיבה ומגדל ואמר של פלוני הן של מעשר שני הן בבית לא אמר כלום בשדה דבריו קיימין. כללו של דבר כל שבידו ליטלן כגון השדה שאלו רצה ליטלם היה יכול ליטלן דבריו קיימין כל שאין בידו ליטלן לא אמר כלום. ירושלמי ר׳ אסי בשם ר׳ יוחנן אם היה מתכוין למסור להן עדות עדותן קיימת. הרי שראו אביהן שהטמין מעות בשידה תיבה ומגדל. אמר של פלוני הן של מעשר שני הן אם כמוסר דבריו א״ל חייבין ליתנן למי שאמר אביהן. כי של פלוני הן. ואם כמערים הרי הן שלהן וכן הלכה. הרי שהיה מצטער על מעות מעשר שני שהניח לו אביו. בא בעל החלום וא״ל כך וכך הן ובמקום פלוני הן. זה היה מעשה ואמרו דברי חלומות לא מעלין ולא מורידין: **מתני׳** היו מכניסין את השני ובודקין אותו נמצאו בדבריהן מכוונים נושאין ונותנין בדבר. שנים אומרים זכאי ואחד אומר חייב זכאי כיצד כותבין ר׳ יוחנן אמר יצא פלוני זכאי ריש לקיש אמר פלוני ופלוני מזכין ופלוני ופלוני מחייבין ר׳ אלעזר אומר סתם כותב מדבריהן נזדכה פלוני. ואמרינן [מאי] ביניהו ואתו למימר איכא בינייהו

ודכולי עלמא. תנא קמא ור׳ נתן: **כרבנן דפליגי מדר׳ יהושע בן קרחה.** סבירא להו לתלמידי בעינן שיראו שנים כאחד ולפיכך טעמא מוהוא [ויקרא ה] עד לשיחזו כאחד. וגבי הגדה פליגי תנאי דסיפא בתקושיה הגדה לראיה כדכתיב (ויקרא ה) או ראה אם לא יגיד באחד קרא: **משתקיד.** מלפה ומחזר ושוקד לסומכו: **דין ידע.** זה יודע ורבי יוסי בר׳ חנינא היה: **שמודה ר׳ יהושע לר׳ נתן.** דכי היכי דלא בעי ר׳ יהושע ראיה כי הדדי הגדה נמי כי הדדי לא בעי: **כין בקרקעות.** זה אומר בפני הודה לו שקרקע זה שלו וזה אומר אף בפני הודה לו: **כין במטלטלין.** זה אומר בפני הלווהו מנה וזה אומר בפני הלווהו מנה ואע״פ דאמנה דקמסהיד המסהיד האי לא מסהיד האי מ״מ תרווייהו מסהדי שחייב לו מנה: **הלכה כמותו בקרקעות.** שמוטל הקרקע בפניהו ושניהם מעידין עליה: **אבל לא במטלטלין.** דאין עדות שלימה לא על זה ולא על זה: **מכלל דפליגי.** עליה דבנן בקרקעות: **בעדות בכור.** תנן בבכורות (דף לה.) כל מומין הראויין לבא בידי אדם רועים בהיסח אין נאמנין לומר מאליו נפל בו מום זה לפי שנאמנו בהיסח להטיל מומין בבכורות בזמן הזה כדי להתירן בשחיטה ואם הגיע בכור להראותו לחכם לריך שני עדים עמו שמאליו נפל בו מום זה אם הגיע עד אחד על מום זה ועד אחד על מום אחר בבכור זה מלטרפין. ואית דאמרי בעדות בכור להעיד שהתירו חכם ולאו מילתא היא דהא חד נאמן דעד אחד נאמן באיסורין ואפילו כהן שהוא בעליו נאמן לתנן (שם דף לו.) נאמן הכהן לומר הראיתי בכור זה ובעל מום הוא דמילתא דעבידא לאיגלויי לא משקר: **ובעדות חזקה.** זה אומר בפני אלה שלש שנים ראשונות של שמיטה וזה אומר בפני אלה שלש שנים אחרונות מלטרפי לאחד קרקע מסהדי חזקה מעלייתא: **וכן.** לענין שתי שערות שבבן ושבבת. וכי פליגי בהלוואת מנה פליגי משום דלמא אחד מנה קמסהדי: **גברא אגברא.** רבי אבא ור׳ אידי אדעולא: **בגבה.** בין קישרי אגבעותיה: **תלי דבר ותלי עדות.** עד א׳ הוא תלי עדות שיער אחת הוא תלי דבר: **אלא אחד אומר שתים בגבה.** דתרווייהו מסהדי דגדולה היא: **בקרקעות אבל לא במטלטלין.** הלכה כמותו דלא בענין דחזו תרווייהו כחד בקרקעות משום דכי מסהדי בני דינא תרווייהו ידעי דאחדא מילתא מסהדי וקרינא ביה והוא עד׳) ואע״ג דבשעתא דחזי לא ידע [חד] בחבריה אבל לא במטלטלין דכי מסהדי קמן לאו אחד מנה מסהדי: **רב.** דאמר אבל לא במטלטלין משום דלאו בחד מנה מסהדי: **לטעמיה דאמר רב הודאה אחר הודאה.** זה אומר בפני הודה לו על מנה באחד בשבת וזה אומר בפני הודה לו עליו בשני בשבת: **הודאה אחר הלואה.** זה אומר בפני הלווהו מנה באחד בשבת וזה אומר בפני הודה לו מנה בשני בשבת: **מצטרפי.** דאיכא למימר בחד מנה קמסהדי וכדמוקי לקמן: **הלואה אחר הודאה.** מנה אחרינא הוא ולא מצטרפי אע״ג דתרווייהו אמרי שחייב לו מנה: **הודאה אחר הודאה נמי.** דילמא מנה דאודי ליה קמי האי לאו היינו מנה דאודי ליה קמי האי: **ואלאי בקרא ידע.** דאמנה דקא מסהיד איהו מסהיד אידך אבל קמא לא ידע דאחד מנה קמסהדי אלכך לא קרינא ביה והוא עד דמשמע תרווייהו כחד: **לאו היינו הודאה אחר הלואה.** כיון דבעינן דידע שהדא בחבריה על כרחיך הודאה אחר הלואה נמי הכי מוקמת לה: **דאמר ליה לבקרא מנה דמודינא קמך.** זיפי קמי פלניא והדר אמר ליה לקמא מנה דזיפי קמך אודאי ליה קמי פלניא ותרתי למה לי לרב למימר: **היינו דשמיע לי.** על בני עירך: **דרמיהו דיקלי וזקפיהו ליה.** שאתם משונים קוללין דקלים וחוזרין ונוטעין אותן כלומר בונים וסותרים שפירשתם לי קושיא וחזרתם וסתרתם: **מלטרפין.** דמ״מ הן מעידין שחייב לו מנה: **בבדיקות.** שאינה משבע תקירות בגיזו יום בגיזו שעה שהזמה תלויה בהן אבל בכליו שחורין וכליו לבנים שאין דין הזמה תלויה בהן: **מנה שחור.** סלע ישנה: **אין מלטרפין.** הואיל ובעיקר גוף העדות מתכחשי: **ואדרבי שחורה.** דלאו בעיקר גוף העדות מתכחשי דכוותיה דדיני נפשות לא בתמיה: **באדירן.** יושרמ״ל בלע״ז: **אין זה נכון.** אין עדות זו מכוונת. ולישנא דקרא נקט והנה אמת נכון הדבר (דברים יג) דמהאי קרא נפקא לן בדיקות (לקמן מ.):

גברא

ודכולי עלמא כרבנן דפליגי עליה דרבי יהושע בן קרחה והכא באקושי הגדה לראיה קא מיפלגי מר סבר מקשינן הגדה לראיה ומר סבר לא מקשינן רבי שמעון בן אליקים הוה משתקיד עליה דר׳ יוסי ברבי חנינא למסמכיה ולא קא מיסתייע מילתא יומא חד הוה יתיב קמיה דר׳ יוחנן אמר להו מי איכא דידע הלכה כרבי יהושע בן קרחה או לא א״ל רבי שמעון בן אליקים דין ידע אמר ליה לימא איזו אמר ליה ליסמכיה מר ברישא סמכיה אמר ליה בני אמור לי כיצד שמעת א״ל כך שמעתי שמודה ר׳ יהושע בן קרחה לרבי נתן אמר לזה הוצרכתי השתא ומה עיקר ראיה בהדי הדדי אמר ר׳ יהושע בן קרחה לא בעינן הגדה מיבעיא א״ל הואיל ועלית לא תרד אמר ר׳ זירא שמע מינה גברא רבה כיון [6]דסמיך סמיך א״ר חייא בר אבין אמר רב הלכה כר׳ יהושע בן קרחה בין בקרקעות בין במטלטלין עולא אמר הלכה כרבי יהושע בן קרחה בקרקעות אבל לא במטלטלין א״ל אביי [7]הלכה מכלל דפליגי והאמר ר׳ אבא א״ר הונא אמר רב מודים חכמים לרבי יהושע בן קרחה בעדות קרקע ותני רב אידי בר אבין [8]בנזיקין דבי קרנא מודין חכמים לרבי יהושע בן קרחה בעדות בכור ובעדות קרקע ובעדות חזקה וכן שבבן ושבבת [9]גברא אגברא קא רמית מר סבר פליגי ומר סבר לא פליגי מאי וכן שבבן ושבבת [10]אילימא אחד אומר אחת בגבה ואחד אומר אחת בבריסה [11]האי חצי דבר וחצי עדות הוא [12]אלא אחד אומר שתים [13]בגבה ואחד אומר שתים בבריסה אמר רב יוסף אנא אמינא משמיה דעולא הלכה כרבי יהושע בן קרחה בין בקרקעות בין במטלטלין ורבנן דאתו ממחוזא אמרי אמר ר׳ זירא משמיה דרב בקרקעות אין אבל לא במטלטלין רב לטעמיה דאמר רב הודאה אחר הודאה הודאה אחר הלואה מצטרפי הלואה אחר הלואה הלואה אחר הודאה לא מצטרפי אשכחיה רב נחמן בר יצחק לרב הונא בריה דרב יהושע א״ל מאי שנא הלואה אחר הלואה דלא דמנה דקא חזי האי לא קא חזי האי הודאה אחר הודאה נמי אמנה דקא מודה קמי האי לא מודי קמי האי דא״ל להאי בתרא בהאי מנה דאודיי ליה קמך אודיי ליה נמי קמי פלוני אכתי בתרא ידע קמא לא ידע דהדר אזיל א״ל לקמא האי מנה דאודיי ליה קמך אודיי ליה נמי קמי פלוני א״ל [14]תנוח דעתך שהתנחת את דעתי א״ל מאי ניחותא דרבא ואיתימא רב ששת שדא בה נרגא לאו היינו הודאה אחר הלואה אמר ליה היינו דשמיע לי עלייכו דרמיתו דיקלי וזקפיתו להו [15]נהרדעי אמרי בין הודאה אחר הודאה בין הודאה אחר הלואה בין הלואה אחר הלואה בין הלואה אחר הודאה מצטרפות כמאן כר׳ יהושע בן קרחה אמר רב יהודה [16]עדות המכחשת זו את זו בבדיקות כשרה בדיני ממונות אמר רבא מסתברא מילתיה דרב יהודה באחד אומר בארנקי שחורה ואחד אומר בארנקי לבנה אבל אחד אומר מנה שחור ואחד אומר מנה לבן אין מצטרפין וארנקי שחורה בדיני נפשות לא [17]והאמר רב חסדא [18]אחד אומר בסייף הרגו ואחד אומר [19]באירין הרגו אין זה נכון אחד אומר כליו שחורים ואחד אומר כליו לבנים הרי זה נכון

גברא

בשבת וזה אומר בפני הודה לו עליו בשני בשבת: **הודאה אחר הלואה.** זה אומר בפני הלווהו מנה באחד בשבת וזה אומר בפני הודה לו מנה בשני בשבת: **מצטרפי.** דאיכא למימר בחד מנה קמסהדי וכדמוקי לקמן: **הלואה אחר הודאה.** מנה אחרינא הוא ולא מצטרפי אע״ג דתרווייהו אמרי שחייב לו מנה: **הודאה אחר הודאה נמי.** דילמא מנה דאודי ליה קמי האי לאו היינו מנה דאודי ליה קמי האי: **ואלאי בקרא ידע.** דאמנה דקא מסהיד איהו מסהיד אידך אבל קמא לא ידע דאחד מנה קמסהדי אלכך לא קרינא ביה והוא עד דמשמע תרווייהו כחד: **לאו היינו הודאה אחר הלואה.** כיון דבעינן דידע שהדא בחבריה על כרחיך הודאה אחר הלואה נמי הכי מוקמת לה: **דאמר ליה לבקרא מנה דמודינא קמך.** זיפי קמי פלניא והדר אמר ליה לקמא מנה דזיפי קמך אודאי ליה קמי פלניא ותרתי למה לי לרב למימר: **היינו דשמיע לי.** על בני עירך: **דרמיהו דיקלי וזקפיהו ליה.** שאתם משונים קוללין דקלים וחוזרין ונוטעין אותן כלומר בונים וסותרים שפירשתם לי קושיא וחזרתם וסתרתם: **מלטרפין.** דמ״מ הן מעידין שחייב לו מנה: **בבדיקות.** שאינה משבע תקירות בגיזו יום בגיזו שעה שהזמה תלויה בהן אבל בכליו שחורין וכליו לבנים שאין דין הזמה תלויה בהן: **מנה שחור.** סלע ישנה: **אין מלטרפין.** הואיל ובעיקר גוף העדות מתכחשי: **ואדרבי שחורה.** דלאו בעיקר גוף העדות מתכחשי דכוותיה דדיני נפשות לא בתמיה: **באדירן.** יושרמ״ל בלע״ז: **אין זה נכון.** אין עדות זו מכוונת. ולישנא דקרא נקט והנה אמת נכון הדבר (דברים יג) דמהאי קרא נפקא לן בדיקות (לקמן מ.):

גברא

עין משפט נר מצוה

צא א ב מיי׳ פ״ד מהל׳ עדות הלכה ז סמג עשין קט טוש״ע ח״מ סימן ל סעיף יג:
צו ג מיי׳ פ״ד שם הלכה ג סמג שם טוש״ע ח״מ שם סעיף ו:
צז ד מיי׳ שם פ״ג הלכה ג סמג שם טוש״ע שם סעיף ב:
צח ה מיי׳ שם פ״ג הלכה ב:

רבינו חננאל

עד כיון דאינון תרי ואסקינהו רחמנא בלשון יחיד ש״מ דחזו תרווייהו ביחד. ור׳ יהושע בן קרחה סבר מדכתיב או ראה או ידע לרבות אפילו ראו זה אחד זה ותנא קמא ור׳ נתן בבאי פליגי. איבעית אימא קרא איבעית אימא סברא. ת״ק סבר כי אתא עד אחד לשבועה אתא ולא לממון הלכך בעינן עד שיעידו שניהן כאחד. ור׳ נתן סבר וכי אתו ביחד בחד פומא מסהדי אלא זה אחר זה ומצטרפי הלכך הכא נמי לא שנא. קרא כולי עלמא דהו תנא קמא ור׳ נתן תרווייהו אית להו דבעינן עד שיראו שניהם כאחד. וכתיב והוא עד או ראה או ידע אם לא יגיד. תנא קמא סבר מקשינן הגדה לראיה מה לראיה כחד אף להגדה כחד. ור׳ נתן סבר לא מקשינן הגדה לראיה. נמצא ר׳ יהושע בן קרחה חולק על התנא קמא בראייה ור׳ נתן על ההגדה. א״ר יוחנן איכא דשמע הלכתא כר׳ יהושע בן קרחה אי לא. א״ל ר׳ יוסי ב״ר חנינא שמעתי שמודה ר׳ יהושע לר׳ נתן דאפילו בזה אחר זה. א״ר יוחנן לזו הוצרכנו השתא ומה עיקר ראייה שיתכן שיראו העדות שניהן בבת אחת מכשיר ר׳ יהושע בזה אחר זה הגדה דליכא בבת אחת לעולם דלאו בחד פומא מסהדי מיבעיא דמכשיר ר׳ יהושע אפילו בזה אחר זה. ראסיק משמיה דרב הלכ׳ כר׳ יהושע בן קרחה בקרקעות ובמטלטלין דאפי׳ זה אחר זה בין בהגדה בין בראייה עדותן בשרה ר׳ יוחנן דאמר לזו הוצרכנו: **פ״** נזיקין דבי קרנא מסכתא נזיקין משנה חיצונה שהיה שונה אותה קרנא שם חכם ידוע ומפורש בשני דיני גזלות. תני בנזיקין דבי קרנא מודים חכמים לר׳ יהושע בן קרחה בעדי בכור ובעדי חזקה ובעדי הבן והבת שמעידין בהן שהביאו סימנים שאפילו זה בלא זה כשרין ואוקימנא בזמן ששנים מעידין אחד אומר שיש בה שתי שערות בגבה ואחד אומר שתים בבריסה. נהרדעאי אמרי בין הודאה אחר הלואה בין הלואה אחר הודאה. ובין הלואה אחר הלואה ובין הודאה אחר הודאה מצטרפין כר׳ יהושע בן קרחה וקי״ל כהא כנהרדעאי. פי׳ כגון דמסהיד חד דיזיף פלוני מפלוני בחד בנישן מנה ואחד מסהיד דבתרי בנישן חזא דפלוני יזיף מפלוני מנה אע״ג דאיכא למימר אמנה דמסהיד האי דבחד בנישן לאו בההוא מנה מסהיד ההיא דבתרי בנישן דאי אמרת ההיא מנה הוא מיהו אהדריה לזה למלוה והדר יזפיה ליה קמי האי כיון דאהדריה כבר בטלה עדות ראשונה מיהו כל האי לא חייש ר׳ יהושע בן קרחה. אלא אמר לך כיון דתרווייהו מסהדי דהאי נושה מנה בהאי עדות מעליא היא: אמר רב יהודה עדות המכחשת זו את זו בבדיקות כשרין הן בדיני ממונות. ואע״פ שמכחישין זה לזה עדותן. פי׳ זולתי שבע חקירות השנויות במשנתנו נקראות בדיקות. ובא רבא לפרש דברי רב יהודה ואמר מסתברא מילתיה במכחישין זה לזה עדותן עדות בזמן שא׳ אומר בארנקי שחורה הלווהו מנה וא׳ אומר לא כי אלא בארנקי לבנה הלווהו אבל אם נחלקו במנה עצמו זה אומר מנה לבן וזה אומר מנה שחור כלומר ישן אין מצטרפין. ומקשינן עליה דרבא הכחשה בכלים כי האי גוונא בדיני ממונות מצטרפין מכלל דבדיני נפשות לא והאמר רב חסדא אחד אומר

מסורת הש״ס

א) כיון דאיתמנוי אמוך כלי״ל, ב) [שבת קו: וש״נ], ג) [פי׳ מסכתא דמיקרן משנה מילוה שהיה שוה לוחה קרנא. עיין ערך זק ה״], ד) [תענית ד: וש״נ], ה) ב״ק ע: ב״ב עו:, ו) [עיין כנלה נב: ובפירוש רש״י דהתם], ז) [שבת קנב: מגמות מה. ק. פסחים לב: יומא סו: ושם איתא תנוח דעתך שהנמתן], ח) לקמן מא., ט) [ל״ל בתרכן פי׳ בעין לאיגמל ויש לומרים כמין נרון. עיין ערך ערך אדרכן], י) ויקרא ה:

לעזי רש״י

ירשרמ״א. גרון קרב.

מוסף רש״י

אחד בגבה. שיער דאיתי בקשרי אגבעותיה (ב״ק נ:) אי: תמת לאתו מקום (נדה נב.) ויקאתו לשריה גדולה לענין עונשין אי לענין שיהו קידושיה קדושין (ב״ק שם). **בבריסה.** בגאתו מקום (רשב״ם ב״ב נו:). **חצי דבר.** שיער אחד, **וחצי עדות.** עד אחד יש לשיער ופשיעא דלאו עדות היא (ב״ק שם: דאין כאן אלא עד אחד לכל שיער ועד אחד אינו נאמן לעשותה בת עונשין לחייבה, וקרא אי דבר אתי למעוטי שהרי דבר כתיב, וחצי עדות למעוטי לא אצטריך קרא דבהדיא כתיב לא יקום עד אחד וגו׳ (ב״ב שם). אין זה נכון. ועדותן בטלה והוא והם פטורים מיד (לקמן מא.).

זה בורר פרק שלישי סנהדרין לא.

גברא אגברא. דרב מסקא אדרב יהודה: **כר' יהושע בן קרחה.** דמכל מקום שניהם מעידים שחייב לו מנה: **היכא דלא מכחשו אהדדי.** כגון זה מעיד על מנה שניום שני וזה מעיד על מנה שניום ראשון ושניהן מודין שזה לא ראה בשל זה אבל היכא דשניהם מעידים על מנה אחד ומכחישין זה את זה מי אמר: **הוא דאמר כי האי תנא.** דהרדעי אמרו כי האי תנא דאמר זה אומר מנה וזה אומר מאתים דמכחישין זה את זה מצטרפין למנה שיש בכלל מאתים מנה ולא אמרינן שתיהן שקרו אלא הלך אחר הפחות שבהם: **נחלקה עדותן.** שכיון שהאחד שקרן שוב אין כאן עדות: **יש בכלל מאתים מנה.** שניהם מעידין על מנה ובאותו מנה אין מכחישין זה את זה: **כי האי גוונא.** דתרי מיני מינהו וכולי האי מיכחשי הדדי מי אמר: **לדמי.** זה אומר בפני הודה לו דמי חבית של יין וזה אומר בפני הודה דמי חבית של שמן דתרוויהו מסקהי אדמי חבית יין: **דדיוטא עליונה.** הלוהו מנה: **דיוטא.** עלייה הבולטת לרשות הרבים על פני רוחב הבית ובני רשות הרבים עוברים תחתיה: **ולירף עדותן.** כר' יהושע בן קרחה דתרוויהו מנה מחייבי ואע"ג דמתכחשי בדיקות כדרב יהודה: **כתר עשרין ותרתין שנין.** דאיתמר בי מדרשא אפקיה הכא דאמר: **סופר את הדין.** בית דינו סותרין לו דינו שפסקו ומחייבין את שבגנבו: **הכא לאיה.** שטר זכותך: **הרי זה אין כלום.** שהרי אמר אין לי וחייבין שמא זייף לו שכר עדים: **קרבו פלוני ופלוני כו'.** אפילו רבן שמעון בן גמליאל מודה שכיון שהיה יודע בהן ואמר אין לי ולאי שקרנים הן: **פוגדתו.** תגורתו: **גמ' הלכה כרבן שמעון.** אקמייתא קאי כיון דלא אמר אין לי אע"ג דלא מצא בתוך שלשים יום: **דאי עבד.** כרבנן מהדר עובדא: **ממילא ידעינן דאין הלכה כרבן שמעון.** והכא ליכא למימר כדלעיל מייתי דאי עבד כו' דנשלמא התם אי לאו דהדר ואמר אין הלכה כחכמים הוה אמינא אי עביד לא מהדרינן דאינים כח דברי המרובין אבל הכא כיון דאמר הלכה כחכמים פשיטא דאי עביד כיחיד מהדרינן להו: **הא קא משמע לן דכהא.** לחודא הוא דאין הלכה כרבן שמעון הא כל מקום הלכה כמותו אפילו בערב ולידן: **ערב.** בגט פשוט (ג"ב ד' קעג.): **לידן.** במסכת גיטין במי שאחזו קורדייקוס (ד' עד.): **ראיה אחרונה.** הך בתרייתא דמתני' דאפילו בקמייתא הילכתא כוותיה: **דנקא שטרא מחוסר ידי.** שהאמינוה הלוה והמלוה לשומרו: **אותיות ניקנות במסירה.** המוכר שט"ח לחבירו קנה החוב במסירת אותיות ומילתיה דרבי בהמוכר את הספינה (ג"ב ד' עו.) והכא נמי קנאתו והוי כדידה ונאמנת לומר פרוע: קלתיה

הוא דאמר כי האי תנא. משמע הכא דרב יהודה דאמר במנה שחור ובמנה לבן אין מצטרפין לית ליה דרשב"א ותימא דבמזקק הבתים (ב"ב דף מא. וסס) גבי עובדא דרב כהנא שקל בידקא מארעיה משמע בהדיא דרב יהודה אית ליה דרשב"א ואין לומר דרב יהודה בכל ענין קאמר ואפילו במנה שחור ובמנה לבן והא דקאמר רבא מסתברא מילתיה דרב יהודה באחד אמר כו' רבא טעמא דנפשיה קאמר דא"כ הל"ל והאלהים אמר רב יהודה אפילו במנה שחור ובמנה לבן כדאשכחן בפ"ק דגיטין (דף יג: וסס[ח]) מסתברא מילתיה דרב בפקדון כו' דיש לומר דודאי אית ליה דרשב"א אלא שמחלק בין מנה למאתים למנה שחור ומנה לבן: **שבית** שמאי אומרים נחלקה עדותן. ואם תאמר כיון דבכל אחת בית שמאי אומרים נחלקה עדותן אם כן בשתי כיתי עדים ה"ל נמצא אחד מהן קרוב או פסול ויש לומר דהיינו דווקא כשהפסול ידוע אי נמי כמ"ד תתקיים העדות בשאר אי נמי לא אמרינן נמצא אחד מהם קרוב או פסול אלא בבאו בבת אחת תוך כדי דיבור דאז חשיבי עדות אחת והכא שבאו שני כיתי עדים זו אחר זו ועי"ל דכי אמר נמצא אחד מהם קרוב או פסול ה"מ כי מסייעי אהדדי אבל הכא דמכחשי אהדדי לא[ט]: **חייביה** רב נחמן. לית ליה לרב נחמן הא דאמרינן אין מזקקין לנכסי יתומים אע"כ ריבית אוכלת בהן דאמר רב נחמן בפרק שוס היתומים (ערכין דף כב.) מרים לא הוה מזקקין לנכסי יתומים כיון דשמענא להא דאמר רב דיתמי דאכלי דלאו דידהו ליזלו בתר שיבקייהו מזקקין ומהאי טעמא נמי אע"ג דבעלמא אין מקבלים עדים אלא בפני בעל דין[י] גבי קטן מקבלין אע"ג לא קאמר מזקקין אלא כשיש שטר דמקיימין את השטר אלא בפני בעל דין וכאן היה שטר:

וכיון

[ח] גברא אגברא קא רמית נהרדעי אמרי [א]אפילו אחד אומר מנה שחור ואחד אומר מנה לבן מצטרפים כמאן כרבי יהושע בן קרחה אימר דשמעת ליה לרבי יהושע בן קרחה היכא דלא מכחשו אהדדי היכא דמכחשי אהדדי מי אמר אלא הוא דאמר כי האי תנא [ב]דתניא אמר ר' שמעון בן אלעזר לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על שתי כיתי עדים שאחת אומרת מאתים ואחת אומרת מנה שיש בכלל מאתים מנה על מה נחלקו על כת אחת שבית שמאי אומרים נחלקה עדותן ובית הלל אומרים [ב]יש בכלל מאתים מנה אחד אומר חבית של יין ואחד אומר חבית של שמן הוה עובדא ואתי לקמיה דרבי אמי [ג]חייביה רבי אמי לשלומי ליה חביתא דחמרא מיגו חביתא דמשחא כמאן כר"ש בן אלעזר אימר דאמר ר"ש [ב"א] היכא דיש בכלל מאתים מנה כי האי גוונא מי אמר לא צריכא [ד]לדמי אחד אומר בדיוטא העליונה ואחד אומר בדיוטא התחתונה אמר רבי חנינא מעשה בא לפני רבי [ה]וצירף עדותן: ומניין לכשיצא כו': תנו רבנן [ו]מניין לכשיצא לא יאמר הריני מזכה וחבירי מחייבין אבל מה אעשה שחבירי רבו עלי תלמוד לומר [ז]לא תלך רכיל בעמך ואומר [ח]הולך רכיל מגלה סוד [ט]ההוא תלמידא דנפיק עליה קלא דגלי מילתא דאיתמר בי מדרשא בתר עשרין ותרתין שנין אפקיה רב אמי מבי מדרשא אמר דין גלי רזיא: **מתני'** [י]כל זמן שמביא ראיה סותר את הדין [כ]אמר לו כל ראיות שיש לך הבא מיכן עד שלשים יום [ל] מצא בתוך שלשים יום סותר לאחר שלשים יום אינו סותר אמר רשב"ג [מ]מה יעשה זה שלא מצא בתוך שלשים ומצא לאחר שלשים אמר לו הבא עדים ואמר אין לי עדים אמר הבא ראיה ואמר אין לי ראיה ולאחר זמן הביא ראיה ומצא עדים [נ]הרי זה אינו כלום אמר רשב"ג מה יעשה זה שלא היה יודע שיש לו עדים ומצא עדים לא היה יודע שיש לו ראיה ומצא ראיה [ס]ראה שמתחייב בדין ואמר קרבו פלוני ופלוני ויעידוני או שהוציא ראיה מתחת [ע]פונדתו הרי זה אינו כלום: **גמ'** אמר רבה בר רב הונא הלכה כרשב"ג ואמר רבה בר רב הונא אין הלכה כדברי חכמים פשיטא כיון דאמר הלכה כרשב"ג ממילא ידענא דאין הלכה כחכמים מהו דתימא הני מילי לכתחילה אבל דיעבד שפיר דמי קמ"ל דאי עביד מהדרינן ליה: אמר לו הבא עדים כו' אמר רשב"ג כו': אמר רבה בר רב הונא א"ר יוחנן הלכה כדברי חכמים ואמר רבה בר רב הונא אמר רבי יוחנן אין הלכה כרשב"ג פשיטא כיון דאמר הלכה כדברי חכמים ממילא ידענא דאין הלכה כרשב"ג הא קמ"ל דבההיא אין הלכה כרשב"ג הא בבולהו הלכה כרשב"ג לאפוקי מהא [פ]דאמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן כל מקום ששנה רשב"ג במשנתנו הלכה כמותו חוץ מערב וצידן וראיה אחרונה ההוא ינוקא דתבעוהו לדינא קמיה דרב נחמן א"ל אית לך סהדי א"ל לא אית לך ראיה א"ל לא חייביה רב נחמן הוה קא בכי ואזיל שמעוהו הנך אינשי אמרו ליה אנן ידעינן במילי דאבוך אמר רב נחמן [צ]בהא אפילו רבנן מודו דינוקא במילי דאבוה לא ידע ההיא איתתא דנפק שטרא מתותי ידה אמרה ליה ידענא בהאי שטרא דפריע הוה [ק]הימנה רב נחמן אמר ליה רבא לרב נחמן כמאן כרבי דאמר [ר]אותיות נקנות במסירה אמר ליה שאני הכא דאי [ש]בעיא קלתיה איכא דאמרי לא הימנה רב נחמן אמר ליה רבא לרב נחמן והא אי בעיא קלתיה

[ט] [לעיל ל: תענית ד: וס"מ, ב] בבא בתרא מא: מיר כ. ע"ש, ג] ב"ק צט:, ד] אומר לו כל"ל [גירסת סדר המשנה ורי"ף ורא"ש בבה"מ אמרו לו], ה] [גירסת סדר המשנה אפולמתון], ו] [גיטין לח. וס"ג לקמן: וס"ג], ז] ב"ב עו. שם קצג. קידושין מז: יבמות קטו., ח] [וכן לקמן עב.], ט] [וע"ע תוס' ב"ב מא: ד"ה נחלקה],

תורה אור השלם

1. לא תֵלֵךְ רָכִיל בְּעַמֶּיךָ לֹא תַעֲמֹד עַל דַּם רֵעֶךָ אֲנִי יְיָ: ויקרא יט טז
2. הוֹלֵךְ רָכִיל מְגַלֶּה סוֹד וְנֶאֱמַן רוּחַ מְכַסֵּה דָבָר: משלי יא יג

גליון הש"ס

תוס' ד"ה חייביה וכו' גבי קמן מקבלין. עי' ב"ק דף לט ע"א תוס' ד"ה וכי:

הגהות הב"ח

(א) במשנה עד ל' יום הביא בתון שלשים וכו' אמר לו הבא עדים וכו' אמרו לו הבא ראיה:

מוסף רש"י

שאחת אומרת מאתים. היו באותו היום באותה שעה באותו מקום (רשב"ם ב"ב מא.). שיש בכלל מאתים מנה. דהיינו מאה זוז ואין כת שניה מכחשת על מנה שכת ראשונה מעידה, אלא מוסיפין הן מנה אחת, אבל כת ראשונה מכחשת לשניה על אותו מנה שמוסיפין ובאותו מנה שני אוקי תרי בהדי תרי ואוקמי ממונא בחזקת מריה ולא יצאם (שם). נחלקה עדותן. דמאי דקמסהיד מר לא קמסהיד מר (שם). יש בכלל מאתים מנה. ונוטל מנה (שם). וראיה אחרונה. שמחלקו בשני מחלוקות המביא שטר ראיה לקמוך את הדין, בראשונה הלכה כמותו (ב"מ לח.). אותיות. כגון שטר, נקנות במסירה. אלא קנין ואין יכול לחזור בו (רבמות קסז.) אינו צריך לכתוב שטר מכירה על השטר שהוא מוכר לו אלא משמסר לו שטר שיש לו על אחרים לזכות בו נתחייב הלוה לפורעם לזה (קדושין מז.) ונשתעבד לו לזה הקונה כמו שהיה משועבד למלוה כל זמן שלא חזר ומחלו (רשב"ם ב"ב קסט.) לנכות הלוקח את החוב מן הלוה במסירה שמסר לו המלוה את השטר ולא מצי לוה לזה לגזר על פי לוחות מפני לך (שם עו.) ולא צריך לומרמנ קני לך וכל שעבודיה ולא שוס שטר (שם עו.).

רבינו חננאל

כלים שהוריין וא' אומר כלים לבנים הרי זה נכון ופרק' גברא אגברא קא רמית כלומר מדברי רב חסדא תקשי לרבה רבה לא סבירא ליה דרב חסדא נהרדעאי אמרי אפילו אחד אומר מנה שחור וא' אומר מנה לבן מצטרפי ואמרינן כמאן כר' יהושע בן קרחה הא לא דייקא כוותייהו אלא אינהו דאמור כי האי תנא דתניא אמר ר' שמעון בן אלעזר לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על (מנה שחור) שתי כתי עדים אחת אומרת מאתים וא' אומרת מנה שיש בכלל מאתים מנה על מה נחלקו על כת אחת שבית שמאי אומרים נחלקה עדותן ובית הלל אומרים יש בכלל מאתים מנה הנה אע"ג שמכחישין זה לזה עדותן קיימת וקי"ל כנהרדעי ואליבא דבית הלל א' אומר חבית של יין וא' אומר חבית שמן אוקימ' אחד אומר דמי חבית יין ד' זוזים ואחד אומר דמי חבית שמן ח' זוזי. הוה עובדא וחייביה ר' אמי לנתבע לשלם ע"פ אלו השנים ד' זוזי דמי חביתא דחמרא מגו ח' זוזי דמי חביתא דמשחא כר' שמעון בן אלעזר דאמר יש בכלל מאתים מנה. אבל אם מעידין יין ממש ושמן ממש נחלקה עדותן. א' אומר בדיוטא העליונה וא' אומר בדיוטא התחתונה הלוהו הוה עובדא וצירף ר' עדותן וחייב הנתבע לשלם: **ה"ר** מניין שכשיצא לא יאמר אני מזכה וחבריי מחייבין ומה אעשה והן רבו עלי ת"ל לא תלך רכיל [בעמך] ואומר הולך רכיל מגלה סוד. ההוא תלמיד דנפיק ליה מלתא דאתאמרא בבי מדרשא בסוד בתר כ"ב שנין ואפקיה ר' אמי להוא תלמיד מבי מדרשא אמר דין גליא רזיא: **מתני'** כל זמן שמביא ראיה סותר את הדין אמרו לו כל ראיה שיש לך הבא מיכן ועד ל' יום הביא בתוך ל' יום סותר לאחר ל' יום אינו סותר. אמר רשב"ג מה יעשה [זה שלא] מצא בתוך ל' ומצא לאחר שלשים אמר רבה בר רב הונא הלכתא כרשב"ג ולית הלכתא כחכמים אפילו דיעבד אלא מאן דעבד כחכמים מהדרינן ליה: אמרו לו הבא עדים או ראיה ואמר אין לי עדים ולא ראיה ואחר [כך] מצא

[י] גברא אגברא קא רמית נהרדעי אמרי אפילו אחד אומר מנה שחור ואחד אומר מנה לבן מצטרפים כמאן כרבי יהושע בן קרחה אימר דשמעת ליה לרבי יהושע בן קרחה היכא דלא מכחשו אהדדי היכא דמכחשי אהדדי מי אמר אלא הוא דאמר כי האי תנא דתניא אמר ר' שמעון בן אלעזר לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על שתי כיתי עדים שאחת אומרת מאתים ואחת אומרת מנה שיש בכלל מאתים מנה על מה נחלקו על כת אחת שבית שמאי אומרים נחלקה עדותן ובית הלל אומרים יש בכלל מאתים מנה אחד אומר חבית של יין ואחד אומר חבית של שמן הוה עובדא ואתי לקמיה דרבי אמי חייביה רבי אמי לשלומי ליה חביתא דחמרא מיגו חביתא דמשחא כמאן כר"ש בן אלעזר אימר דאמר ר"ש [ב"א] היכא דיש בכלל מאתים מנה כי האי גוונא מי אמר לא צריכא לדמי אחד אומר בדיוטא העליונה ואחד אומר בדיוטא התחתונה אמר רבי חנינא מעשה בא לפני רבי וצירף עדותן: ומניין לכשיצא כו': תנו רבנן מניין לכשיצא לא יאמר הריני מזכה וחבירי מחייבין אבל מה אעשה שחבירי רבו עלי תלמוד לומר לא תלך רכיל בעמך ואומר הולך רכיל מגלה סוד ההוא תלמידא דנפיק עליה קלא דגלי מילתא דאיתמר בי מדרשא בתר עשרין ותרתין שנין אפקיה רב אמי מבי מדרשא אמר דין גלי רזיא: **מתני'** כל זמן שמביא ראיה סותר את הדין אמר לו כל ראיות שיש לך הבא מיכן עד שלשים יום מצא בתוך שלשים ומצא לאחר שלשים אמר לו הבא עדים ואמר אין לי עדים אמר הבא ראיה ואמר אין לי ראיה ולאחר זמן הביא ראיה ומצא עדים הרי זה אינו כלום אמר רשב"ג מה יעשה זה שלא היה יודע שיש לו עדים ומצא עדים לא היה יודע שיש לו ראיה ומצא ראיה שמתחייב בדין ואמר קרבו פלוני ופלוני ויעידוני או שהוציא ראיה מתחת פונדתו הרי זה אינו כלום: **גמ'** אמר רבה בר רב הונא הלכה כרשב"ג ואמר רבה בר רב הונא אין הלכה כדברי חכמים פשיטא כיון דאמר הלכה כרשב"ג ממילא ידענא דאין הלכה כחכמים מהו דתימא הני מילי לכתחילה אבל דיעבד שפיר דמי קמ"ל דאי עביד מהדרינן ליה: אמר לו הבא עדים כו' אמר רשב"ג כו': אמר רבה בר רב הונא א"ר יוחנן הלכה כדברי חכמים ואמר רבה בר רב הונא אמר רבי יוחנן אין הלכה כרשב"ג פשיטא כיון דאמר הלכה כדברי חכמים ממילא ידענא דאין הלכה כרשב"ג הא קמ"ל דבההיא אין הלכה כרשב"ג הא בבולהו הלכה כרשב"ג לאפוקי מהא דאמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן כל מקום ששנה רשב"ג במשנתנו הלכה כמותו חוץ מערב וצידן וראיה אחרונה ההוא ינוקא דתבעוהו לדינא קמיה דרב נחמן א"ל אית לך סהדי א"ל לא אית לך ראיה א"ל לא חייביה רב נחמן הוה קא בכי ואזיל שמעוהו הנך אינשי אמרו ליה אנן ידעינן במילי דאבוך אמר רב נחמן בהא אפילו רבנן מודו דינוקא במילי דאבוה לא ידע ההיא איתתא דנפק שטרא מתותי ידה אמרה ליה ידענא בהאי שטרא דפריע הוה הימנה רב נחמן אמר ליה רבא לרב נחמן כמאן כרבי דאמר אותיות נקנות במסירה אמר ליה שאני הכא דאי בעיא קלתיה איכא דאמרי לא הימנה רב נחמן אמר ליה רבא לרב נחמן והא אי בעיא קלתיה

עדים ומצא ראיה אינה כלום. אמר רשב"ג מה יעשה [זה שלא] היה יודע שיש לו עדים ומצא עכשיו כו'. אמר רבה בר רב הונא הלכה כחכמים ואין הלכה כרשב"ג בהא מכלל דהלכתא כוותיה בערב וצידן ולאפוקי ממ"ד חוץ מערב וצידן. ההוא ינוקא דתבעיה בדינא קמי דרב נחמן אית לך שהדי או ראייה ואמר לאו ושמעוה אינשי דהוו בכי ואמרו ליה אנן ידעינן לך זכותא. ואמר רב נחמן בהא אפילו רבנן מודו דמקבלין ראיותיו דינוקא במילי דאבוהא לא הוה ידע: ההיא איתתא דנפק שטרא מתותי ידיה ואמר ידענא ביה דפריעא הוא ולא הימנא רב נחמן דאמר בתר דאתחזק בבי דינא לא אמרינן